

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

мр Николина Курузовић

Индивидуалне и социјалне детерминанте квалитета блиских интерперсоналних односа: значај особина личности, породичне интеракције и комуникације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">Датум и орган који је именовао комисију Комисију је именovalo Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду, на седници одржаној 11.05.2018. године.Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Др Владимир Мишић, ванр.проф. за ужу научну област Психологија, Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (ментор), датум избора: 24. март 2016. године Др Татјана Стефановић-Станојевић, ред.проф. за ужу научну област Психологија, Филозофског факултета Универзитета у Нишу, датум избора: 25. април 2013. године Др Бојана Бодрожа, доцент за ужу научну област Психологија, Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, датум избора: 16. новембар 2017. године
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">Име, име једног родитеља, презиме: Николина, Никола, КурузовићДатум рођења, општина, република: 3.4.1974., Загреб, Република Хрватска.Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 31.3.2011., Филозофски факултет Универзитета у Београду; „Релације квалитета пријатељства и афективне везаности“.Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Психологија
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Индивидуалне и социјалне детерминанте квалитета блиских интерперсоналних односа: значај особина личности, породичне интеракције и комуникације
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Истраживање рађено у оквиру докторске дисертације приказано је у раду на укупно 207 страна (219 са прилозима). Дисертација садржи 9 поглавља и 33 табеле. Кључне одељке дисертације чине: Увод (12-15. стране); Теоријски део (16-77. стране) у оквиру ког су обрађене теме: Блиски интерперсонални односи (Одређење блиских односа, Историја проучавања блиских односа, Процес развоја блиских односа, Типологија блиских односа, Детерминанте блиских односа, Важност блиских односа, Полне и узрастне разлике у блиским односима), Квалитет блиских интерперсоналних односа (Одређење појма квалитет блиских односа, Димензије квалитета блиских односа, Мерење квалитета блиских односа), Детерминанте квалитета блиских интерперсоналних односа (Личност, Афективна везаност, Породична интеракција, Ауторитарност, Комуникација); Емпиријски (метоолошки) део са детаљним приказом нацрта и процедуре истраживања (78-98. стране); Резултати истраживања (98-129. стране), Анализа и дискусија резултата (130-174. стране); Закључак (175-178. стране). У списку коришћене литературе (наведеном у одељку Литература, од 179. до 207. стране) наведено је 360 референци. Дисертација обухвата и 2 прилога у којем су представљени инструменти коришћени у истраживању, као и неки од резултата који нису представљени у главном делу дисертације.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов рада је добро формулисан и на јасан и прецизан начин упућује на основни предмет и проблем истраживања – а то је испитивање значаја индивидуалних и социјалних фактора за квалитет интерперсоналних односа и то односа са мајком, оцем, сиблинзима, пријатељима и партнером.

У **уводном** делу је пружено научно и стручно релевантно образложење потребе да се реализује истраживање из ове области и разјашњена мотивација ауторке да ради на наведеној теми. Увод пружа прегледан извештај значаја сагледавања проблема различитих видова блиских интерперсоналних односа, као и њихових детерминанти. Посебна пажња је посвећена питању зашто се разликују облици интерперсоналних односа, као и који су предиктори квалитетних односа у зависности од особе према којој се развијају блиски односи (родитељи, сиблинг, партнер итд.).

Теоријски део обухвата детаљан преглед различитих приступа у дефинисању самог појма блиски интерперсонални односи, као и историји изучавања ове теме. Посебан део теоријског рада усмерен је на теорије и истраживања из домена социјалне психологије, али је значајна пажња дата и теоријама из развојне психологије и менталног здравља. У овом делу је дат јасан и концизан приказ врста интерперсоналних блиских односа, њиховог значаја за особе, процеса њиховог развоја, као и разлика између мушкараца и жена у квалитету и детерминатама различитих врста блиских интерперсоналних односа. Како се сам рад бави и појмом квалитета блиских односа, теоријски део се позива на теорије и истраживања која су се бавила темом шта је, и од чега зависи, квалитетан интерперсонални однос, као и начинима мерења квалитета блиских интерперсоналних односа. На крају, теоријски део је заокружен са прегледом најважнијих предиктора блиских интерперсоналних односа из домена личности, породичне и развојне психологије, као и социјалне психологије и психологије међуљудске комуникације. Понуђени теоријски и истраживачки преглед је квалитетан и исцрпан и истовремено аргументује научни значај предложеног истраживања.

Циљеви и задаци истраживања су груписани на начин да дају прецизан увид у логично конципиране кораке у анализи података и поступно воде ка детаљној обради дефинисаног проблема. Груписани су у три групе, односно циљеве везане за:

- утврђивање релација између индивидуалних детерминанти (особина личности испитаника, ауторитарности, комуникацијског стила и афективне везаности) и квалитета блиских интерперсоналних односа.
- утврђивање релација између социјалних детерминанти (првенствено квалитета породичне интеракције) и квалитета блиских интерперсоналних односа.
- утврђивање значајности обе врсте детерминанти (личне и социјалне) за предикцију квалитета блиских интерперсоналних односа са мајком, оцем, браћом и сестрама, пријатељима и партнером

Циљеви и задаци истраживања омогућују доношење конкретних закључака и обезбеђују целовито сагледавање проблема.

Емпиријски (методолошки) део обухвата јасан и детаљан приказ нацрта истраживања, хипотеза, планирања и структуре узорка, процедуре припреме испитаника, процедуре прикупљања података и самих примењених инструмената, при чему су наведени и примери ајтема из сваког од коришћених тестова, као и резултати психометријске провере свих коришћених инструмената.

Резултати истраживања су у приказу груписани према постављеним циљевима. Произилазе из адекватно примењених метода статистичке обраде података и приказани су прегледно уз добро коришћење табеларног начина презентације података.

Дискусија јасно, прегледно и детаљно анализира добијене податке. Добијени истраживачки подаци су добро повезани са теоријским сазнањима и подацима других релевантних истраживања у актуелној литератури.

Закључци су прецизно, јасно и логично формулисани. Произилазе из циљева, примењене методологије и добијених резултата. На концизан начин су презентовани најзначајнији резултати истраживања, истакнута су ограничења која се тичу нацрта истраживања и начина обраде података.

Коришћена **литература** сведочи о исцрпној анализи релевантне и савремене литературе, теоријских модела и актуелних истраживања у вези са истраживачком темом и проблемом. Литература је адекватно цитирана и коришћена у раду.

Комисија позитивно оцењује све елементе рада.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Као најзначајније, кандидаткиња мр Николине Курузовић издваја следеће налазе истраживања:

1. Везано за квалитет блиских односа:

- Испитаници процењују своје блиске односе као односе умерено високог квалитета
- Однос са партнером се процењује као однос највишег квалитета, а следи однос са мајком и пријатељем.
- однос са оцем и братом/сестром се везује благо нижи квалитет, у поређењу са осталим односима
- Од свих квалитативних карактеристика односа, најизраженија је сигурност у трајност односа. Овај аспект квалитета односа се у највећој мери везује за породичне односе (мајка, отац, брат/сестра). - Испитаници изјављују да највише верују у љубав (приврженост) породице и партнера, а највише брину и штите (брига) партнера, мајку те брата/сестру, а слабије оца и пријатеља.
- Испитаници изјављују да их највише цени и подржава мајка, партнер и пријатељ, а слабије отац и брат/сестра.
- Када је у питању инструментална помоћ испитаници се највише ослањају на мајку и партнера, те оца, а слабије пријатеља и брата/сестру.
- Што се тиче негативних аспеката блиских односа, конфликтних ситуација и нетрпељивости, они су слабије изражени у свим врстама блиских односа. Односи са братом/сестром и партнером предњаче када су у питању ови мање пријатни моменти блискости;

2. Везано за важност социодемографских варијабли за перцепцију квалитета блиских односа:

- Када је реч о перцепцији блиских односа, жене, млађи и незапослени испитаници перципирају виши ниво квалитета блиског односа са мајком и пријатељем.
- Испитаници који су слободни значајно се разликују само од испитаника који су у браку/ванбрачној заједници у квалитету односа са пријатељем.
- Испитаници који немају децу, имају значајно квалитетнији однос са пријатељем и партнером.
- Испитаници који живе са родитељима и братом/сестром имају статистички значајно квалитетнији однос са мајком и пријатељем од испитаника који живе са супружником и децом
- Испитаници који су одрастали само са родитељима имају значајно нижи квалитет односа са мајком, у односу на друге две групе испитаника (испитаници који су одрастали са родитељима и братом/сестром и испитаници који су одрастали са родитељима, братом/сестром, баком и деком).
- Испитаници, чији су родитељи били у браку/ванбрачној заједници у периоду одрастања, имају виши квалитет односа са оба родитеља.
- Резултати указују на статистички значајну повезаност између квалитета свих типова блиских односа с једне стране и процена односа родитеља и породичних односа с друге стране. Утврђени коефицијенти корелације су позитивног предзнака и вредности које се крећу од нижих ка средњим. Једино повезаност процена односа између родитеља и чланова породице и квалитета односа са оцем и мајком досеже средњи ниво. Најнижи степен повезаности се бележи код односа са партнером. Приметно је и то да су повезаности јаче код процена односа између родитеља, а слабије за процене целокупних породичних односа. Позитиван смер корелације указује да испитаници који су проценили однос између родитеља и чланова породице као однос вишег квалитета и сами имају квалитетније блиске односе.

3. Везано за важност индивидуалних фактора за перцепцију квалитета блиских односа:

- Постоји повезаност особина личности и квалитета различитих типова блиских односа. Готово све особине личности бележе значајну повезаност са квалитетом блиских односа. Агресивност, екстраверзија, неуротицизам, негативна валенца и савесност су повезане са квалитетом свих врста блиских односа. Најснажнија веза се примећује између неуротицизма и квалитета блиских односа. Следи их екстраверзија и негативна валенца, док су за позитивну валенцу и отвореност неке везе изостале.
- Постоји статистички значајна повезаност између квалитета свих типова блиских односа и негативног модела себе и других. Све корелације су негативног предзнака и већином слабијег интензитета. Особе са позитивнијим моделом себе, односно особе које изражавају позитивно уверење о властитој адекватности, које су сигурне у своју вредност, те мисле да су достојне љубави имају блиске односе вишег квалитета. У случају особа са негативним модела других, бележи се нижи квалитет свих врста блиских односа. У случају негативног модела себе најизраженије везе су утврђене са квалитетом односа са пријатељем. Негативан модел других, изражен у негативистичком ставу према људској природи, те у убеђењима о потреби дистанцирања у односу са другима, бележи генерално нижи интензитет повезаности са квалитетом блиских односа, у поређењу са интензитетом повезаности негативног модела себе и квалитета односа.
- Када је у питању релација ауторитарности са квалитетом блиских односа, утврђена је само значајна повезаност квалитета односа са пријатељем и ауторитарности, и то, очекивано, ауторитарнији испитаници имају мање квалитетан однос са пријатељем.
- Резултати указују на неколико статистички значајних коефицијената корелације између квалитета блиских

односа и комуникацијских стилова. Приметно је да квалитетнији однос са мајком имају особе које у већој мери комуницирају пријатељски, док су остале везе између квалитета односа са мајком и комуникацијских стилова су изостале. У случају односа са оцем, квалитетнији однос имају особе које комуницирају на опуштеном начину и мање аргументовано. Квалитетнији однос са братом/сестром имају особе које комуницирају пријатељски, упечатљиво и опуштено, као и оне које имају виши комуникацијски имиџ. Утврђено је и да особе које комуницирају на пријатељски, упечатљив и опуштеном начину, као и оне особе које имају виши комуникацијски имиџ, имају виши квалитет односа са пријатељем. Квалитет односа са партнером је повезан само са пријатељским стилем комуницирања;

4. Везано за важност социјалних фактора за перцепцију квалитета блиских односа:

- присутна је статистички значајна повезаност квалитета свих типова блиских односа и породичне интеракције, и у случају интеракције са мајком и интеракције са оцем. Гледано појединачно, емоционални аспекти породичне интеракције са мајком и оцем (интимност, занемаривање и пожртвованост) су снажније повезани са квалитетом блиских односа од функционалних аспеката (кажњавање, захтеви, контрола).
- када су у питању емоционални и функционални аспекти интеракције са мајком, најснажније је изражена њихова повезаност са квалитетом блиског односа са мајком. Изостале су повезаности са варијаблама мајчини захтеви и контрола и квалитет односа са братом и сестром
- У случају аспеката интеракције са оцем, најизраженија је њихова повезаност са квалитетом односа са оцем. Изостаје повезаност очеве контроле и квалитета односа са мајком, пријатељем и партнером, те очевог кажњавања и захтева са односом са партнером.
- Најснажније је изражена повезаност емоционалних аспеката породичне интеракције са мајком и оцем и квалитета породичних односа (мајка, отац, брат/сестра), док је у случају односа са пријатељем и партнером она слабијег интензитета. За однос са партнером, јачина повезаности је најнижих вредности
- Испитаници чији су мајка и отац, током њиховог одрастања, били пожртвованији, интимнији и блискији имају виши квалитет свих типова блиских односа.
- Испитаници чији су мајка и отац били мање кажњавајући, контролишући и захтевајући, имају блиске односе вишег квалитета. И у случају ових аспеката породичне интеракције, повезаност је најизраженија када су у питању породични односи, а најслабијег је интензитета у делу односа са партнером.

5. Везано за предикцију квалитета интелектуалних односа

- Постављени регресиони модели се показују као значајнији за квалитет односа са мајком и оцем, у поређењу са односом са братом/сестром, пријатељем и партнером. На то упућује више од 50% објашњене варијансе односа са мајком и оцем, и 20% и мање од тога објашњене варијансе односа са братом/сестром, пријатељем и партнером.
- Што се тиче квалитета односа са мајком, неколико фактора исказује значајну предикторску снагу. То су од индивидуалних фактора- аргументовани и анимирани начин комуницирања, а од социјалних- интимност и пожртвованост мајке, те интимност, пожртвованост и контрола оца. Испитаници који комуницирају на анимиран и мање аргументовани начин, а чија је мајка током одрастања била интимна и пожртвована, а отац интиман, пожртвован и контролишући, имају квалитетнији однос са мајком.
- Као снажне детерминанте квалитета блиског односа са оцем издвајају се, од индивидуалних фактора, ауторитарност и анимирани начин комуникације, а од социјалних емоционални аспекти (интимност, пожртвованост и занемаривање) интеракције са мајком и оцем. Испитаници који су ауторитарни као личности, а анимирани у комуникацији, те чији су мајка и отац били интимни, пожртвовани и мање занемарајући, имају квалитетнији однос са оцем.
- Што се тиче односа са братом/сестром, утврђено је да највећи појединачни допринос има комуникацијска варијабла отвореност, са негативним предзнаком. Према предикторској снази истиче се и пријатељски стил комуницирања. Породична интеракција се такође показује као снажна детерминанта квалитета односа са братом/сестром, а тиче се очеве интимности и мајчине пожртвованости. Резултати упућују на закључак да испитаници, који су пријатељски оријентисани у комуникацији, али и мање отворени, те чији је отац био интиман, а мајка пожртвована и интимна у периоду одрастања, имају квалитетнији однос са братом/сестром.
- Најснажнији појединачни допринос квалитету односа са пријатељем даје мајчина интимност и очева пожртвованост. Следе их два индивидуална фактора, афективна везаност (негативан модел других) и личност (позитивна валенца). Испитаници који имају изражену особину позитивне валенце, који имају позитиван модел других, те чија је мајка била интимна, а отац пожртвован, имају квалитетнији однос са пријатељем.
- Када је у питању однос са партнером, значајни фактори били су очеви захтеви и пожртвованост, те отвореност у комуникацији. Испитаници чији је отац био захтеван и пожртвован, а који отвореније комуницирају, имају квалитетнији однос са партнером.

<p>VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА</p> <p>Резултати истраживања су приказани и анализирани у следећим целинама текста: Дескриптивна анализа свих коришћених скала, уз посебан нагласак на скале које мере перцепцију квалитета блиских односа; Резултати везани за релације квалитета блиских односа и социодемографских варијабли; Резултати везани за значај индивидуалних детерминанти и процене квалитета блиских интерперсоналних односа; Резултати везани за значај социјалних детерминанти и процене квалитета блиских интерперсоналних односа; Резултати предикције квалитета блиских односа у зависности од индивидуалних детерминанти и процене породичне интеракције.</p> <p>Истраживање је у потпуности реализовано у складу са предлогом у пријави докторске дисертације. Резултати истраживања су представљени јасно, систематично и прегледно. Добијени су применом адекватних метода статистичке обраде података. Коришћене табеле дају прегледан приказ података и доприносе њиховој читљивости. Анализа резултата је прегледна уз адекватно повезивање са досадашњим релевантним теоријским сазнањима и емпиријским подацима који се у савременој литератури тичу области детерминаната квалитета блиских интерперсоналних односа.</p> <p>Комисија позитивно оцењује начин приказа, тумачење, анализу и дискусију резултата истраживања.</p>
<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме Докторска дисертација је написана у складу са предложеним нацртом и образложењем наведеним у пријави теме.</p> <p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе Докторска дисертација садржи све битне елементе научно-истраживачког рада.</p> <p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци Докторска дисертација нуди значајан допринос разумевању сличности и разлика између различитих врста блиских интерперсоналних односа. Поред тога, дисертација нуди одговор и на питања који од индивидуалних фактора су нарочито значајни за предикцију квалитета блиских односа, и зашто баш ти за различите врсте, као и који је значај саме породичне интеракције за квалитет блиских односа. Нарочито значај дисертације јесте у томе што показује да су сви ови фактори на другачији и специфичан начин повезани са различитим типовима блиских интерперсоналних односа. Стога је препорука за наредна истраживања да се усмере не само на корелате и детерминанте блиских интерперсоналних односа, него и да јасно дефинишу којим се блиским односима баве.</p> <p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Комисија није уочила недостатке у изради истраживања и самој докторској дисертацији које би битно утицале на резултате истраживања.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p> <p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже да се докторска дисертација под насловом „Индивидуалне и социјалне детерминанте квалитета блиских интерперсоналних односа: значај особина личности, породичне интеракције и комуникације“ прихвати, а кандидаткињи мр Николини Курузовић одобри одбрана.</p>

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Владимир Михаћ

Проф. др Татјана Стефановић-Станојевић

Доц. др Бојана Бодрожа

У Новом Саду, 7.6.2018. године